

Det urbana rummets in- och utsidor

Teoretiska utmaningar för forskning om urban politik

Tomas Mitander, Line Säll & Andreas Öjehag-Pettersson¹

Abstract

The purpose of this article is to contribute to new thinking regarding research on urban politics in, and beyond, Sweden. We do this by arguing for a multi-disciplinary conversation on space, politics and governance, building on theoretical developments in disciplines such as geography, sociology and political theory. By developing a conceptual understanding of space as relational, the political in terms of contingency, and governance as governmentality we suggest that the concept of 'the urban' could be theorized and analyzed as a governmental assemblage. This approach opens up for new questions regarding where urban politics takes place, how it govern us and with what effects. One important implication of this proposed approach is that the urban produce both insides and outsides relationally and hence that the urban also can be studied out side cities and city regions.

Berättelsen om den naturliga urbaniseringen

Mobilisera era krafter! Bygg allianser! Utveckla spjutspetsteknologi! Arbeta strategiskt! Organisera en gemensam front! Var kreativ eller dö! Den krigiska och militaristiska utvecklingspolitiska retoriken i Europa är påfallande när det gäller vad platser, städer och regioner behöver göra för att "överleva" i en era av globalisering (Säll 2014; Öjehag-Pettersson 2015; Peck 2005; Mitander 2015). I den här diskursen framträder föreställningar om globalisering som i huvudsak en teknologiskt och ekonomiskt driven process vilken försätter alla, såväl människor som myndigheter, företag, regioner och stater, i ett tillstånd av allomfattande konkurrens om olika resurser. Detta tillstånd tycks kräva att infrastruktur, investeringar och politik inriktas mot att koncentrera resurser till

1 Författarna vill tacka redaktörerna för detta specialnummer och arbetsgruppen i urban politik vid statsvetenskapliga förbundets årsmöte 2015 för konstruktiva kommentarer på tidigare utkast av texten. Även Jörgen Johansson och Andreas Henriksson, samt övriga deltagare vid det högre seminariet i regionalt samhällsbyggande vid Karlstad universitet, har bidragit med konstruktiva synpunkter.

Tomas Mitander, Line Säll och Andreas Öjehag-Pettersson är verksamma vid Statsvetenskap, Institutionen för samhälls- och kulturvetenskap och Centrum för regionalt samhällsbyggande, Karlstads universitet.
E-post: tomas.mitander@kau.se, line.sall@kau.se, andreas.ojehag@kau.se

urbana miljöer där förutsättningarna för att bli globalt synlig och lyckas i kampen för överlevnad anses vara som störst (Öjehag-Pettersson 2015).

Den krigiska retoriken är ett tydligt exempel både på hur ekonomisering tränger sig in i det politiska livet och hur den tränger ut politiska alternativ med sitt deterministiska anslag. Wendy Brown (2015) beskriver hur det nyliberala förnuftets genomslag i väst har rekonstruerat vad hon kallar både *the soul* och *the state* enligt det samtida företagens logik, så att både personer och stater förväntas uppträda på sätt som maximerar deras marknadsvärde genom entreprenörism, investeringar och genom att attrahera kapital:

As both individual and state becomes projects of management, rather than rule, as economic framing and economic ends replace political ones, a range of concerns become subsumed to the project of capital enhancement, recede altogether, or are radically transformed as they are economized (Brown 2015:22).

Det är i och för sig inte något nytt för samhällsvetare att tala om en ekonomisering av det offentliga men Browns (2015) resonemang pekar mot en ny form av intensitet i, och utsträckning av, ekonomiseringsprocesser i dag. Mer precist innebär det snarare en finansialisering av det politiska livet där det grundläggande incitamentet för aktörer antas vara att söka största möjliga avkastning på olika former av investeringar (se också Tesfahuney & Dahlstedt 2008; Brown 2015). I det här tillståndet, som förstärks av utvecklingspolitiska föreställningar om (ekonomisk) globalisering som en naturkraft utom räckhåll för politisk reglering, framträder en bild av staten som oförmögen att skydda sina medborgare från konkurrensens hot. Istället formuleras ett sorts Hobbesianskt allas krig mot alla som hot och lösning på samma gång. Den moderna människan, staten, regionen och staten bör inte sky konkurrensen – den ska omfamna dess rationalitet. I jakten på konkurrenskraft stöps därför både staten och dess subjekt om till att bli mer risktagande, kreativa, entreprenöriella och innovativa. Isabell Lorey har i boken *State of Insecurity* (2015) spårat framväxten av den styrningsmentalitet som underbygger sådana samtida ekonomiseringsprocesser och visar hur den införlivar nya former av utsatthet och sårbarhet som centralt i modern politisk styrning, något hon benämner *precarization*:

Precarization means more than insecure jobs, more than the lack of security given by waged employment. By way of insecurity and danger it embraces the whole of existence, the body, modes of subjectivation. It is threat and coercion, even while it opens up new possibilities of living and working. Precarization means living with the unforeseeable, with contingency. [...] This leads to a form of governing that at least since Thomas Hobbes has been

viewed as no longer possible: a government that is not legitimized by promising protection and security (Lorey 2015:1f).

I den här artikeln vill vi problematisera vad vi anser vara en utvecklingspolitisk samhällsberättelse som tas för given och diskutera de möjligheter och utmaningar som vi menar att en sådan berättelse skapar för den statsvetenskapliga urban- och regionforskningen. Vår huvudsakliga poäng är att statsvetenskaplig forskning om urban och regional politik i Sverige borde fokusera på att belysa politikens och demokratins villkor i en tid där det urbanas privilegierade position ofta förstås som naturligt given för utveckling och framsteg. Vi ser ett behov av att göra den utvecklingspolitiska samhällsberättelsen tillgänglig för maktkritisk granskning genom att betrakta den som politisk och som ett uttryck för styrning. För att göra det kommer vi att argumentera för nödvändigheten i en kritisk teoretisk genomlysning av de – för ändamålet – centrala begreppen *rum* och *styrning*.

För att nå så långt menar vi att det är viktigt för statsvetenskaplig forskning att engagera sig mer i den teoretiska utveckling som skett de senaste årtiondena inom kulturgeografi (t.ex. Brenner 2004; Elden 2005; 2010; Massey 2005; Peck & Theodore 2015; Storey 2012), sociologi och politisk teori (t.ex. Dean 2010; Sassen 2006; 2014; Brown 2015; Larner 2000; Larner & Walters 2002; Miller & Rose 2008) genusforskning (t.ex. Butler 2006; Lorey 2015) och antropologi (t.ex. Murray Li 2007; Ong & Collier 2005; Ong 2006). Mer specifikt har det inom dessa discipliner växt fram sätt att teoretisera och studera rum, makt och styrning som kan bidra till statsvetenskapliga teoribildningar och analyser. Med det sagt menar vi också att statsvetenskapens explicita fokus på politik, makt och styrning berikar det mångvetenskapliga forskningsfältet urbana och regionala studier, vilket är väsentligt för att fånga det politiska i samtidens bredare mönster av förändring och sårbarhet.

Vi föreslår användandet av begreppet *det urbana* som en analytisk kategori, vilken vi teoretiskt och metodologiskt närmar oss i termer av ett arrangemang. Det betyder kortfattat att vi förstår det urbana som en sammansättning av diskurser, praktiker, materialiteter och subjekt vilka tillsammans formar en sorts helhet. För oss möjliggör en sådan ingång en relationell förståelse och analys av rumsliga och sociala processer, samtidigt som det också är en infallsvinkel från vilken samtida urbaniseringsprocesser kan tolkas i termer av makt, styrning och politik. Vi vill rikta fokus mot processer som konstitueras relationellt, producerar in- och utsidor och som betraktat på detta sätt i ontologisk mening är politiska. Med det urbana åsyftar vi med andra ord inte en plats eller politiskt beslutsfattande i städer. Snarare är det just en analytisk kategori i meningen att det gör analytiskt arbete för oss när vi applicerar det som ett sätt att tänka kring den samtida utvecklingen. Tolkat på vårt sätt, som ett arrangemang, är det urbana varken entydigt eller konstant i sina diskursiva konstruktioner, utan

snarare föränderligt och differentierat. Det hålls samman av stadens betydelse så till vida att de diskurser, praktiker och subjekt som utgör det relaterar till stadens meningsbärande funktion på ett eller annat sätt, men arrangemanget är inte staden. En analys av det urbanas betydelse i dagens samhälle utifrån det här sättet att tänka behöver alltså inte börja i ett särskilt avgränsat territorium, utan tvärtom kan det vara ett sätt att undvika olika former av metodologisk nationalism (Brenner 2004; Delaney 2005; Elden 2010; Strandsbjerg 2010). I det sammanhanget tror vi att statsvetenskaplig forskning om urban och regional politik, med sitt explicita fokus på makt och styrning, har potential att berika internationell forskning om städer och regioner vilken annars ofta domineras av kulturgeografi och sociologi. Samtidigt menar vi att nyare teoribildningar inom urbana- och regionala studier, så som exempelvis arrangemangstänkande, utgör en möjlighet till vitalisering av statsvetenskapliga diskussioner genom att destabilisera den framskjutna position som territoriella logiker ofta har i empiriska studier av makt, politik och styrning.

KONKURRENSEN OCH “DET URBANAS” PRIVILEGIERADE POSITION

Utifrån en globaliseringstolkning där världen uppfattas som konkurrensutsatt och hotfull samtidigt som staters styrningskapacitet betraktas som reducerad har konkurrenskraftsrationaliteten blivit organiserande inom en rad politiska fält i svensk politisk debatt. I kommuner, städer, näringslivsorganisationer och myndigheter, och inte minst på landets universitet, strävar politiker och tjänstemän, näringslivsföreträdare, akademiker och andra samhällsaktörer efter att hitta former för att bli globalt konkurrenskraftiga (Mitander, Säll & Öjehag-Pettersson 2013). I det avseendet kan vi också se en ökad spridning av politiska lösningar som resulterat i en europeisk, och i flera fall global, homogenisering av policymodeller och former för utvecklingspolitik (Peck & Theodore 2015; Säll 2014). I sådana policymodeller betraktas innovativa och kreativa miljöer i stor utsträckning som nyckeln där policyskapare utvecklar nya organisationsformer – bygger partnerskap, nätverk, kluster och innovationssystem för att uppnå kreativa, lärande och konkurrenskraftiga städer och regioner (Säll 2014; Mitander 2015; Öjehag-Pettersson 2015). Den förgivettagna berättelsen om samhällsutvecklingen och villkoren för utvecklingspolitiska ambitioner uttrycks tydligt i manifestet *Urban Express* (2014) där Per Schlingman och Kjell A Nordström sammanfattar 15 urbana lagar för att navigera i “en ny värld”:

Alla pekar på staden. Allt pekar på att vårt habitat – när vi själva kan och får välja – är staden. Landsbygden har lite eller inget att erbjuda som kan stoppa eller vända utvecklingen. Idag är det sannolikt blott en global pandemi som skulle kunna stoppa eller vända denna utveckling. Mikroberna är urbaniseringens fiende nummer ett. Men sannolikt skulle även en pandemi endast skapa

ett hack i kurvan. När smittan lagt sig återvänder vi sannolikt till våra älskade städer (Schlingman & Nordström 2014:24).

Utdraget uttrycker den ofta implicita logik som ligger till grund för utsagor om samhällsutvecklingen, politiska problemformuleringar och lösningsförslag: att fokusera på att främja städers konkurrenskraft och attraktivitet, innovationskraft och tillväxt. Noden för investeringar, nätverksbyggande och mobilisering är i huvudsak städer. Den ökade urbaniseringen artikuleras ofta som en naturlig – och därmed opolitisk – process där människor, företag och kapital koncentreras till urbana miljöer och zoner, samtidigt som politiska åtgärder för att motverka samma processer uppfattas som djupt olämpliga, omoderna och politiska (Öjehag-Pettersson 2015; Mitander 2015; Säll 2014). Staden åtnjuter i denna berättelse om samhällsutvecklingen en framskjuten och privilegierad position, vad som i en svensk kontext har beskrivits i termer av ett urbant tolkningsföreträde (Rönnblom 2002; 2014).

En förutsättning för att det urbana kan förstås som attraktivt, dynamiskt, utvecklingsdrivande och kreativt är att det icke-urbana förstås som motsatsen. Ett sådant ömsesidigt konstituerande av det urbana rummets in- och utsida ger en legitimerande grund för politiska åtgärder som syftar till att förstärka urbana miljöer och därmed befästa och rent materiellt verkställa den till synes naturliga och opolitiska samhällsutvecklingen. Vi förstår det här som en i ontologisk mening politisk process där staden vinner ett allt starkare tolkningsföreträde. Den synbart självklara förståelsen av urbanisering kan också betraktas som konstituerande för antaganden om det icke-urbanas geografi. Områden utanför större städer kan relateras till och få en funktion för städer genom att anpassas och kopplas an till urbana behov och preferenser som exempelvis särskilda zoner för rekreation och upplevelser. Denna konstituerande utsida kan exemplifieras med ett annat exempel, ur boken *Behövs regioner?* (2013)

Även om det är universitetsorter och vissa näringspolitiskt viktiga centra, som kommer att ha de största förutsättningarna att delta i den globala konkurrensen, är inte hoppet ute för andra typer av orter. Förorter till större städer har goda förutsättningar att utvecklas till attraktiva boendemiljöer för dem som arbetar i den globala konkurrensen. Det gäller även stadsnära rekreationsorter, där stadsborna kan hämta andan. Också vissa mer perifera orter har förutsättningar att etablera sig som rekreationsorter för en vidare publik, till exempel fjällvärlden i Jämtland och Dalarna, liksom Jukkasjärvi med sitt ishotell (Edling 2013:18f).

Betraktat som arrangemang rör sig alltså det urbana i olika geografiska områden och manifesteras på olika sätt i såväl städer som på landsbygd och behöver egentligen inte knytas till ett specifikt territorium. Arrangemangstanken

aktualiserar med andra ord teoretiska frågor om hur rum och styrning kan förstås i anslutning till politisk analys av det urbana.

För att studera och förstå betydelsen av det urbana är det därför viktigt att inte begränsa forskningen till att studera städer och urbana miljöer. Staden eller storstadskommunen som plats och administrativ enhet får inte sätta empiriska ramar för utforskandet av den styrning och de effekter som det urbana (tolkningsföreträdet) för med sig.

AVSIKT OCH DISPOSITION

Avsikten med den här artikeln är att uppmuntra till nytänkande och debatt om framtida statsvetenskaplig forskning om urban politik i Sverige. Vi vill synliggöra och problematisera vad vi har som utgångspunkt för artikeln: en tvingande, förgivettagen och tillsynes opolitisk berättelse om samhällsutveckling. Vi argumenterar i detta sammanhang för användningen av begreppet "det urbana" på ett sätt som synliggör och problematiserar ett urbant tolkningsföreträde i den politiska och akademiska debatten.

Vi för diskussionen med utgångspunkt i vår tidigare forskning om vad som i bred mening kan sorteras under det internationella forskningsfältet urbana och regionala studier: empiriska studier av regional politik, vilket i många avseenden överlappar och angränsar till det urbana och forskning om urbana miljöer och städer; regionalpolitikens utveckling i Sverige, tillväxt-, kluster- och innovationspolitik, regionförstoring och regionalt medborgarskap samt globaliseringens betydelse i dessa sammanhang (Säll 2011; 2014; Mitander, Säll, Öjehag-Pettersson 2013; Mitander 2015; Öjehag-Pettersson 2015).

Det finns, som vi ser det, två övergripande teoretiska utmaningar som behöver hanteras. Den första utmaningen handlar om hur vi förstår rum och vilken analytisk vikt vi lägger vid – och hur vi metodologiskt hanterar – rummets betydelse i statsvetenskaplig forskning om det urbana. Hur kan vi komma runt en alltför schematisk rumsförståelse som riskerar att dölja rumsliga maktrelationer? Den andra utmaningen handlar om hur vi närmar oss och analyserar styrning i en empirisk kontext av tillsynes självgående sociala processer. Hur kan vi synliggöra sådana processer av socialt strukturerande, som globalisering och urbanisering, som uttryck för makt och styrning? I det följande kommer vi att fördjupa en teoretisk diskussion om begreppen rum och styrning och samtidigt ge förslag på hur utmaningarna kan mötas.

I nästa avsnitt diskuterar vi teorier och perspektiv på rum och styrning i tre delar. Vi gör det med utgångspunkt i vad som kommit att benämnas som den territoriella fällan och absoluta rum i politisk och rumslig analys och sätter detta i kontrast till diskussioner om relationellt rum. Utifrån genomgången landar vi i ett perspektiv att tänka det urbana och relationellt rum i termer av arrangemang. I den tredje och avslutande delen av avsnittet presenterar vi *governmentality* som ett sätt att analysera hur styrning rationaliseras och med

vilka medel den sker samt hur det politiska opererar i dessa arrangemang. Med utgångspunkt i dessa diskussioner avslutas artikeln med uppslag till statsvetenskaplig forskning om urban politik i, och bortom, Sverige. Vi argumenterar för behovet av att ställa vad vi menar är statsvetenskapens kärnfrågor i relation till den samhällsutveckling som uppmärksammas, beskrivs och analyseras inom urbana- och regionala studier. Vi gör det genom att diskutera det urbana som arrangemang kännetecknat av styrning och genom att konkretisera vilka typer av frågor och empiriska fält som vi anser angelägna att studera närmare.

Rum och styrning

Globaliseringens genomslag i den statsvetenskapliga forskningen har kommit att utmana traditionella förståelser om rummets betydelse för politisk analys. I en tid när territoriell suveränitet och nationalstatens självklara utgångspunkt för medborgarskap och samhällsbyggande betraktas som tillbakatryckta väcks behovet för nya perspektiv för att förstå samtidens komplexa ordningar.

Multi-level governance (MLG) har inom europeisk statsvetenskap de senaste decennierna utvecklats till ett tongivande perspektiv som syftar till att synliggöra och beskriva den nya tidens styrning i framförallt europeiska politiska system som innefattar aktörer och processer vilka är anknutna till olika organisatoriska nivåer och samhällssektorer. En central aspekt inom den statsvetenskapliga MLG-forskningen är dess problematisering av suveräna territorier i en globaliserad tid (Hooghe & Marks 2001; Marks 1992). Genom att betona hur styrning idag sker i komplexa och överlappande processer bidrar MLG till att kritiskt granska pågående politiska skeenden och destabilisera nationalstaten som självklart analytiskt fokus. Vi menar trots det att MLG-analyser ofta reproducerar en förståelse av territorium och rum som försvårar och begränsar analyser av dagens mångsidiga städer och regioner. Problematiken ligger i själva förståelsen av hierarkiska *nivåer* och avgränsade territorier (jämför Rönnblom 2013) samt att en sådan rumsförståelse riskerar att osynliggöra rumsliga politiska dynamiker (jämför Jessop 2016).

Ett första steg för att närma sig frågor om rummets ontologi är att vända sig till den forskningsfront som växt fram främst inom kulturgeografi som en del av det större fältet globaliseringsstudier (Öjehag-Pettersson 2015). I bred mening är det en diskussion som inte bara berör MLG utan i praktiken hela det statsvetenskapliga fältet, något som blivit tydligt i den kritik som formulerats kring begreppet territorium sedan mitten av 1990-talet.

DEN TERRITORIELLA FÄLLAN OCH RELATIONELLT RUM

I mångt och mycket arbetar statsvetare fortfarande starkt influerade av Max Webers (1994:310-11) klassiska definition av en stat där "a state is that human community which (successfully) lays claim to the monopoly of legitimate

violence within a certain territory, this "territory" being another of the defining characteristics of the state". I jämförelse med de andra centrala begreppen i Webers statsdefinition (legitimitet och våld) är det dock påtagligt hur lite territorium faktiskt har teoretiserats i statsvetenskaplig forskning (Agnew 1994; Delaney 2005; Elden 2010; Storey 2012; Strandsbjerg 2010). När John Ruggie (1993:174) reflekterade över begreppets historia inom internationella relationer och statsvetenskap konstaterade han därför att "it is truly astonishing that the concept of territory has been so little studied by students of international politics; its neglect is akin to never looking at the ground one is walking on". På samma spår gjorde geografen Stuart Elden mer nyligen konstaterandet att:

However central the notion of territory is to definitions of the state, it generally tends to be assumed as unproblematic. Theorists have largely neglected to define the term, taking it as obvious and not worthy of further investigation. One searches political dictionaries or introductory text books in vain for a conception of this notion: rather it is unhistorically accepted, conceptually assumed and philosophically unexamined. Its meaning is taken to be obvious and self-evident and can therefore be assumed in political analysis. Political science that does discuss this notion tends to concentrate on legal issues of secession or border disputes, or problems of refugees, nationalism and core-periphery relations rather than come to terms with the notion itself. (Elden 2005:10)

Eldens observationer kan bäst förstås mot bakgrund av en pågående diskussion som paradoxalt nog förs mest utanför statsvetenskap och I.R. Den tog sin början när geografen John Agnew (1994) beskrev konturerna för vad han kallade *the territorial trap* – ett dominerande och distinkt sätt att artikulera territorium inom statsvetenskapliga teoribildningar vilket fått betydande konsekvenser för hur vi studerar sociala fenomen.

För Agnew (1994:58) var den territoriella fällan ett resultat av "a preference for abstract and 'closed system' thinking among advocates of a scientific (positivist) approach to international relations" vilket starkt bidrog till reproduktionen av territoriet som en logisk enhet. En effekt av en sådan dekontextualisering menade Agnew var att själva staten försågs med en sorts essentiell territorialism vilket i sin tur bidrog till en legitimering av nationalstaten som ett naturligt uttryck för "the 'character' or 'will' of the nation" (Agnew 1994:59).

Ytterligare konsekvenser av en sådan *territorial trap* är vad som brukar kallas för metodologisk nationalism (Brenner 2004; Delaney 2005; Elden 2010; Strandsbjerg 2010). Kortfattat innebär det att eftersom den territoriella (national)staten representeras som en avkontextualiserad logisk enhet framstår den också som existerande före själva samhället så att 'det sociala' med nödvändighet måste ha uppkommit som ett nationalstatsfenomen. Följaktligen utgör den

territoriella staten utgångspunkten för analyser av samhället och det sociala. Peter Taylor kallar sådant tänkande för *embedded statism*:

Embedded statism contains the remarkable geographical assumption that all the important human social activities share exactly the same spaces. This spatial congruence can be stated simply: the 'society' which sociologists study, the 'economy' which economists study, and the 'polity' which political scientists study all share a common geographical boundary, that of the state. However abstract the social theory, it is national societies which are described; however quantitative the economic models, it is national economies which are depicted; and however behavioural the political science, it is national governance at issue (Taylor 2004:54).

Mer specifikt skulle kunna sägas att det som inte tydligt artikuleras eller teoretiseras av statsvetare är de rumsliga antaganden som måste finnas på plats för att begreppet territorium ska kunna fungera som både centralt och outvecklat på samma gång. I de flesta statsvetenskapliga teoribildningar fungerar territorium som en geografiskt avgränsad container inom vilken specifika politiska ordningar etablerats. Mest tydligt är troligen den här representationen i våra politiska kartor där de färgkodade mönstren uttömmande delar in jorden i enheter prydligt placerade intill varandra. I den här *absoluta* rumsförståelsen (Allen 2011; Elden 2010; Jones 2009; Massey 2005; Marston, Jones och Woodward 2005) blir inte bara enheternas horisontella placering enkel utan också deras vertikala. Staden, kommunen, regionen och staten blir olika skalsteg där de högre innesluter de lägre likt ryska dockor vars inbördes relationer är möjliga att exakt beräkna med hjälp av euklidisk geometri och cartesianska koordinatsystem. I dessa geografiska containrar samlas så alla sociala relationer, praktiker och diskurser på ett sätt som gör det möjligt att inte bara avgränsa territorier utan också behandla dem som residualkategorier i teoribildningar. Territoriet (och rummet) står bortom de sociala relationerna och innesluter dem snarare än formas i relation till dem.

Absoluta rumsförståelser har en lång historia i alla samhällsvetenskaper, men det finns också andra förståelser av rummet. Särskilt inom geografiämnet har alternativa förståelser och ontologiska positioner vuxit fram (Massey 2005; Jones 2009). Inte minst har de senaste årtiondenas fokus på globalisering och det globala bidragit till att rummet som sådant har placeras i framkanten av sociala teorier så att staters, städers och regioners ordningar och funktioner tolkats i nytt ljus (jmf. Appadurai 1996; Beck 1992; Harvey 1990; Giddens 1990; Sassen 2006; Öjehag-Pettersson 2015).

Andra förståelser för rummet betonar, istället för dess absoluta karaktär, hur det är socialt producerat i meningen att det formar och formas genom

praktiker och diskurser (Lefebvre 1991). Det är omöjligt att återge alla viktiga insatser i den diskussionen här, men Marston (2000) menar att de alla kan sägas utgå från Henri Lefebvres inflytserika *The Production of Space* (1991). En bred skara forskare, involverande bland andra Doreen Massey (1994; 2005), David Harvey (1990; 2009), Nigel Thrift (1996) och Edward Soja (1971; 1989), plockade upp och vidarebearbetade Lefebvres tankar till vad som idag brukar benämnas som en *relationell* rumsförståelse. Från det här perspektivet förstås rum som ytterst centralt i maktprocesser och politik, inte som en container för sådana utan snarare som en aktiv del i deras formande. Starkt influerade av post-strukturalistisk teori (Howarth 2013; Massey 2005; Murdoch 2006) har de teoretiker som drivit på den relationella förståelsen påpekat att rummet inte är något som finns bortom, eller runt, de sociala relationer som formar våra samhällen:

Space does not exist as an entity in and of itself, over and above material objects and their spatiotemporal relations and extensions. In short, objects are space, space is objects, and moreover objects can be understood only in relation to other objects – with all this being a perpetual becoming of heterogenous networks and events that connect internal spatiotemporal relations [...] (Jones 2009: 491).

Det här betyder med andra ord att ett relationellt rumsperspektiv bygger på en förståelse för objekt, händelser och subjekt som konstituerade genom sina relationer snarare än som en effekt av inneboende essentiella kvaliteter. Rumets materialiteter är invävda i nät av sociala relationer vilka markerar dem och formulerar mening åt dem. Dessutom, eftersom sociala relationer konstant befinner sig i vardande och förändring, innebär det också att den mening och betydelse som finns i rummet alltid är öppen för omtolkning, något som Doreen Massey (1994; 2005) pekar på som rummets ständigt politiska karaktär:

This view, then, is of space-time as a configuration of social relations within which the specifically spatial may be conceived of as an inherently dynamic simultaneity. Moreover, since social relations are inevitably and everywhere imbued with power and meaning and symbolism, this view of the spatial is an ever-shifting social geometry of power and signification (Massey 1994:3).

Mer konkret innebär ett relationellt rumsperspektiv därför att ett givet rum eller en given plats alltid formas genom sin relation till andra platser och rum. Svenska städer och regioner blir specifika situerade lokaliteter i större nät av relationer där mening och betydelse bestäms i dessa relationer. Det innebär att en given svensk stad formas, inte bara i ett särskilt avgränsat geografiskt rum, utan genom sina relationer till en mångfald av lokaliteter vilka kan vara

belägna i princip var som helst och vissa av dem är troligen inte ens möjliga att positionera i ett koordinatsystem.

För Massey (1994; 2005) är det mest centrala i en relationell rumsförståelse att en sådan syn öppnar upp för ett fokus på samtidigheter. Om tid är en dimension där saker och ting händer efter varandra så är rum dimensionen av samtidighet – den presenterar oss inför de(t) andras existens och understryker hur ett sådant fokus möjliggör för oss att analysera relationer just som samtidigheter snarare än händelser som följer på varandra. Masseys rumsbegrepp är abstrakt, men det är inte ett hinder menar hon. Få kräver exempelvis att tid som analytiskt begrepp ska vara fast och konkret. Om relationellt rumstänkande är abstrakt så är det i så fall på samma sätt som tid är abstrakt, men betraktat som en dimension av samtidighet så är det varken mer eller mindre konkret och materiellt än tid förstått som händelser i ordningsföljd.

Det är med en sådan förståelse för rum som vi förespråkar studier av urban politik i termer av det urbana. Att det urbana konstitueras relationellt och genom sina utsidor innebär att det producerar och produceras av andra rum och objekt. Det betyder exempelvis att det urbana inte exklusivt är lokaliserat i städer eller regioner med hög befolkningskoncentration, tvärtom ligger i det urbana också avlägsna platser långt från världens megastäder. Vi menar dock, i likhet med Massey (2005), att relationella rum kan studeras på en mängd olika sätt och att det behövs ytterligare konkretiseringar för hur det urbana kan undersökas med utgångspunkt i en sådan rumsförståelse. Vårt sätt att göra det är att tänka *arrangemang*.

ATT TÄNKA ARRANGEMANG – VAR FINNS DET URBANA?

Begreppet *arrangemang* är vår svenska översättning på vad Gilles Deleuze och Felix Guattari (2004; 2009) kallar *agencement*. I engelskspråkiga översättningar används ofta termen *assemblage* och den teoretiska diskussionen kring begreppet är omfattande. I denna artikel fokuserar vi på vad som har kallats "att tänka *arrangemang*" (Acuto & Curtis 2014; Ong & Collier 2005). Innan vi utvecklar vad vi menar med att tänka *arrangemang* presenterar vi kort hur begreppet vanligen används.

Arrangemang som teoretiskt begrepp har växt fram inom två olika skolbildningar och det används på lite olika, men nära besläktade, sätt. Dels finns en inriktning som tar sin utgångspunkt i Deleuze & Guattaris arbeten (2004; 2009) där det avser en ansamling av diskurser, praktiker och subjekt som tillsammans utgör en (instabil) helhet för en avgränsad del av den sociala verkligheten (jmf. Delanda 2000; 2006). Samtidigt har *arrangemang* också en central plats i Actor-Network Theory (ANT) där det utvecklats för att fånga *nätverkets* uppbyggnad och konstruktion med särskilt fokus på hur olika materialiteter fungerar, inte endast som ramar, bakgrunder eller byggstenar för sociala relationer, utan snarare för hur de får aktörspotential (se exempelvis Callon

1998; Latour 1987; 2005; Law & Mol 2002). Här väljer vi i bred mening att följa den forskning som växt fram i spåren av Deleuze och Guattaris arbeten, men vi avser egentligen inte att utveckla den teoretiska positionen utan vill hellre använda oss av arrangemangstanken som taktik för att närma oss och avgränsa ett empiriskt fält.

För att upprepa betyder det alltså att vi förstår ett arrangemang som en ansamling av diskurser, praktiker och subjekt vilka just *arrangeras* i specifika konfigurationer. Med andra ord kan vi tolka ett arrangemang som en empirisk domän kopplad till ett fenomen, en process eller ett fält. Arrangemanget är en analytisk ingång i fältet som inte förutsätter ett fast territorium eller hierarkiskt ordnande principer. Snarare är det en sorts sammansättning där kopplingarna och skärningspunkterna mellan praktiker, diskurser och subjekt tillsammans skapar en helhet som kontinuerligt befinner sig i förändring och utveckling, men som ändå är stabil nog för att närma sig empiriskt.

Om vi, för att hålla oss till temat i den här artikeln, tänker oss en stad som ett arrangemang så är den i vår förståelse en heterogen sammansättning av bland annat personer, byggnader, planer, program, bilar, stadsdelar, gator, restauranger, shoppinggallerior och reklambudskap. I den meningen är sådana delar *komponenter* av det arrangemang som utgör staden, men med en annan infallsvinkel kan var och en av dessa komponenter också förstås som arrangemang i sig själva, med en uppsättning andra komponenter, delvis överlappande med varandra. Vidare är också det urbana så som vi artikulerat det här ett exempel på ett arrangemang i vilket en sådan fysisk stad ingår som komponent.

Mer generellt uttryckt menar alltså Deleuze och Guattari (2009) att ett arrangemang alltid är sammanvävt med andra arrangemang så att delar av det får olika funktion beroende på hur vi gör våra avgränsningar. Ett annat sätt att uttrycka det hela är att arrangemangen alltid är delmängder av delmängder, så att även om vi i ett specifikt fall kan avgränsa oss och fokusera på ett givet arrangemang så är vi medvetna om att det står i direkt förbindelse med, och byggs upp av, andra. Det betyder alltså att det också finns relativa skillnader i arrangemangens "skala" för Deleuze och Guattari (2009). Men sådana makro- och mikroaspekter (Deleuze och Guattari använder begreppen *molar* och *molecular*) är alltid relativa och beror på hur vi närmar oss det arrangemang vi vill studera.

Även om arrangemang inte analytiskt förutsätter ett fast territorium som utgångspunkt betyder inte det att vi förordar ett begrepp där konkreta, materiella aspekter är utan betydelse. Tvärtom kan arrangemang ses som territoriella enheter, men de är aldrig fixerade utan snarare lösa sammansättningar där krafter som strävar mot deras upplösning existerar sida vid sida med sådana som strävar mot fastare formationer. Deleuze och Guattari (2009) använder begreppspar *deterritorialisering* och *reterritorialisering* för att beskriva den här aspekten av arrangemang som ett sorts flyktigt vardande ständigt på

gränsen till att upplösas samtidigt som det också kontinuerligt skapar fastare former och territoriell förankring (se också Brenner 2004).

Ahiwa Ong och Stephen Collier (2005) har för sin del använt arrangemang som ett sätt att teoretiskt närma sig globalisering. När de gjort så har de explicit förordat just "att tänka arrangemang" som ett sorts förstadium till metodologi, eller snarast ett sätt att rama in en given studie, snarare än som en fullt utvecklad teoretisk modell för hur fenomenet fungerar. I deras begreppsapparat är arrangemang, liksom vi tänker oss här, förstått som en heterogen ensemble av diskurser, praktiker och subjekt kopplade till ett särskilt fenomen eller fält. De uppehåller sig särskilt vid ett arrangemangs relationer till andra arrangemang och hur vissa av dem verkar vara särskilt mobila. Istället för att då tala om *komponenter*, *deterritorialisering* och *reterritorialisering* introducerar de begreppet "globala former" (*global forms*). Det innebär att för Ong och Collier (2005) finns det vissa arrangemang, eller delar av arrangemang, som är formade på ett sätt att de mycket lätt kan fästas in i andra, vilket får dem att bli särskilt betydelsefulla för att förstå vår samtid. Om vi exempelvis undersöker "det urbana" som arrangemang så kan vi tolka det som en sådan global form som i vår samtid är en framträdande del av en mängd olika disparata arrangemang, exempelvis migration, design eller arkitektur. Föreställningar om det urbana är involverat i alla dessa sammanhang och kodar migrationens flöden, designens uttryck eller arkitekturens utformning. Det är viktigt att påpeka att sådana globala former inte kodar på samma sätt i alla kontexter. När "det urbana" kodar design eller migration i Sverige kommer inte det ske på samma sätt som i exempelvis USA eftersom arrangemangen i vilka det installeras delvis har olika komponenter, men dess effekter kommer att ha gemensamma drag.

Arrangemangstänkande har de senare åren applicerats i en mängd olika studier inom skilda discipliner. För att konkretisera den abstrakta diskussionen kan ett par empiriska exempel fungera som belysande för vad vi menar med "att tänka arrangemang". Exempelvis har Stephen Legg (2009; 2011) undersökt hur trafficking fungerar, inte genom att i första hand studera policydokument eller intervjua kvinnor och barn som utsätts för praktiken, utan snarare genom att fokusera just på hur ett bredare arrangemang av "actual movements, policies, novels, rumors, myths, desires, and places of disembarkation, slavery, purchase and policing" (Legg 2011:129) tillsammans producerar fenomenet. På ett liknande sätt har Nick Srnicek (2014) studerat klimatförändringar genom att uttryckligen fokusera på hur disparata materiella och teknologiska komponenter samverkar med vad han kallar olika *cognitive assemblages* (ansamlingar av expertis och kunskap) i produktionen av själva fenomenet klimatförändring. Med andra ord, för att förstå hur expertis, policy och kunskap mobiliseras kring begreppet klimatförändring i olika kontexter blir det viktigt att fokusera just på hur dessa sammanflätas med exempelvis datorer och simuleringsprogram, de algoritmer som underbygger dem samt den snabbt ökande beräkningskraften hos processorer.

Vidare har geograferna John Allen och Allan Cochrane (2007; 2010) använt arrangemang som utgångspunkt för att närma sig regionen då de undersöker vad de kallar *regional assemblages*. För dem är inte regionen i första hand en administrativ enhet (även om den också är det), snarare är den en ordning som förvisso kan ha en särskild form och rumslig utsträckning, men som är inte fixerad. Regioner förstås som producerade genom sin relationella position i förhållande till andra rumsliga ordningar. När Allen och Cochrane närmar sig regioner som arrangemang och relationellt rum betyder det att de, i likhet med vad vi skrev ovan, förstås som en ansamling diskurser, praktiker och subjekt. Vissa arrangemang "sträcker sig in i" regionen och formar den samtidigt som regionen också "sträcker sig ut". Allen (2011) beskriver hur regioner som arrangemang, i likhet med andra arrangemang, är en sammanhängande, men inte koherent, enhet:

Significantly, one can think as much about regional political formations in this way, as a tangled assemblage of relationships and practices, as one can think about any powerful arrangement which hangs together as an assorted heterogeneous mix of power and authority: from, say, the changing organization of finance and corporate business in a more demanding economic world to the shifting tactics of civil society movements in response to global harm and injustice. The mix assembled may be different, but the arrangements themselves hold together nonetheless as some form of consistent, if not coherent, entity (Allen 2011:155).

Det urbana kan på så vis studeras med utgångspunkt i en rad olika kunskaper, praktiker, apparater, system, tankemönster och subjekt som "sätts samman" i olika arrangemang. Snarare än att enbart studera "urbanism" inom en stad eller geografiskt begränsat territorium, som så ofta görs (McCann & Ward 2012a; 2012b), menar vi att det urbana bör studeras i och genom en rad olika ingångar. Geograferna McCann och Ward har kritiserat en territoriell förståelse av urbanism och menar att "cities become coherent entities through the assembling and mobilizing work of their inhabitants, including those involved in producing and implementing policy, through the efforts of actors located elsewhere, and through the relations among these various actors" (2012:49). Vi menar dessutom att det urbana inte enbart kan förstås med utgångspunkt från sin insida – med andra ord med utgångspunkt i staden – utan att det urbana också kan förstås med utgångspunkt i sin utsida, i olika situerade lokaliteter. Det urbana (re)produceras inom forskning, i populärlitteratur, i staden, på landsbygden, genom index och statistik, i film och media, i parlamentsdebatter, policyprogram, reklam och arkitektur. När vi från ett politiskt perspektiv studerar det urbana kan vi lika gärna börja på landsbygden eller i mindre kommuner som i kända urbana innovations-sagor och "hot-spots" som Silicon

Valley, New York eller Vancouver, som så ofta görs. "Det urbanas politik" förs inte enbart i städer och stadsregioner, utan kan betraktas som en berättelse om samhällsutveckling som ramar in hur utveckling problematiseras, rationaliseras och görs styrbar i en rad politiska fält, i olika kontexter.

Samtidigt som arrangemang är ett sätt för oss att förstå "det urbana" i termer av var det finns eller hur det framträder så kvarstår ändå frågan om styrning. Arrangemang må vara heterogena ansamlingar, men det betyder inte att de är slumpmässiga eller att sättet de utvecklas är naturliga eller opolitiska. Tvärtom menar vi att det behövs ett analytiskt förhållningssätt som synliggör hur de görs till objekt för styrning och deras politiska dimensioner. Vi menar att ett sådant förhållningssätt går att finna i den framväxande governmentalitylitteraturen.

GOVERNMENTALITY – DEN INDIREKTA STYRNINGENS POLITIK OCH TEKNIK

Studier av governmentality handlar om att synliggöra hur verkligheten görs styrbar i tid och rum, hur styrningen rationaliseras och legitimeras och hur politiska rationaliteter för styrning är nära sammanlänkade med teknologier för indirekt styrning (Dean 2010; Burchel, Gordon & Miller 1991; Miller & Rose 2008). Vi använder begreppet politisk rationalitet för att konceptualisera vad Wendy Brown (2015) beskriver i termer av "a normative order of reason" som ramar in det begripliga, tänkbara och sägbara. Med teknologier för styrning åsyftas genom vilka medel styrningen sker och en stor del av forskningen om nyliberalism som governmentality fokuserar på hur styrning i allt större utsträckning opererar på distans, genom indirekta medel (Miller & Rose 2008; Rose 1999; Dean 2010; Brown 2015).

Både Wendy Brown (2015) och Wendy Larner (2000) har diskuterat distinktioner och relationer mellan nyliberalism som governmentality och policy. Brown argumenterar för att ekonomiseringen innebär att både stater och individer blir föremål för management, snarare än politisk styrning (jämför "rule") när ekonomisk rationalitet och ekonomiska mål ersätter politiska rationaliteter och mål. Både personer och stater konstrueras enligt det samtida företags logik, både personer och stater förväntas uppträda på ett sätt som maximerar deras ekonomiska värde i samtiden och öka sitt värde i framtiden, både personer och stater förväntas göra så genom entreprenöriellt beteende, självinvesteringar och/eller genom att attrahera investerare (Brown 2015). Brown ger i detta sammanhang två exempel, som enkelt kan omsättas till en analys av svensk politik och förvaltning. Det första exemplet handlar om hur *själen* transformeras när universitet i Nordamerika och Europa radikalt stöpts om och omvärderats – bland annat genom "best practices" som följer företags logik och rankingsystem som inte enbart påverkar hur forskning och undervisning prioriteras, utvärderas och värderas, utan också hur forskning och undervisning görs:

Once about developing intelligent, thoughtful elites and reproducing culture, and more recently, enacting a principle of equal opportunity and cultivating a broadly educated citizenry, higher education now produces human capital, thereby turning classically humanist values on their head (Brown 2015:24).

På så vis illustreras hur governmentalityanalysen knyter samman (förändringar i) politiska rationaliteter med teknologier för styrning, som både transformerar själen, medborgarskap och demokratin (Brown 2015). Det andra exemplet handlar om transformering av *staten* där Brown tar president Obamas tal till nationen som belysande fall:

While Obama called for protecting Medicare; progressive tax reform; increasing government investment in science and technology research, clean energy, home ownership and education; immigration reform; fighting sex discrimination and domestic violence; and raising the minimum wage, each of these issues was framed in terms of its contribution to economic growth or American competitiveness (Brown 2015:24f).

Exemplet visar hur olika typer av policies (låt dem vara socialistiska, konservativa eller liberala) legitimeras enligt en nyliberal rationalitet, där det överordnade målet är att attrahera investerare, kapital, kompetens och främja konkurrenskraft och avkastning. En liknande rationalitet präglar svensk politik när det gäller den svenska välfärdsstatens transformering, i fråga om skilda områden så som regional innovations- och tillväxtpolitik (Öjehag-Pettersson 2015; Mitander 2015; Säll 2014), jämställdhetspolitik (Tollin 2011; Alnebratt & Rönnblom 2016), skolpolitik (Dahlstedt & Hertzberg 2011) och socialtjänst (Lauri 2016). Nyliberalism som governmentality är både ett globalt fenomen med viss samstämmighet samtidigt som den är differentierad, oregelbunden och osystematisk när den arrangeras i specifika kontexter och skär genom länder, regioner och sektorer. När nyliberal governmentality möter välfärdsstatens fortsatta legitimitet i Sverige, konfucianism, post-maoism och kapitalism i Kina, samt post-apartheidens Sydafrika med förväntningar på en demokratisk och omfördelande stat kommer med andra ord både generella former och specifika drag till uttryck (Brown 2015:20).

Governmentality-analyser sätter på så vis fokus på hur problemrepresentationer och lösningar på en plats hänger samman med problematiseringar och ageranden på andra platser (Miller & Rose 2008). Genom att analysera hur problematiseringar och kalkyler på en plats hänger samman med de på en annan, inte genom direkta påtryckningar eller tvång, utan genom lösa nätverk, kan rationalitet och teknologier för indirekt styrning synliggöras. Fokus ligger, till skillnad från till exempel MLG-analyser, inte på hur institutionella band eller

beroenden länkar samman platser utan på hur problem representeras på liknande sätt. Denna aspekt visar på styrningsmentalitetens diskursiva karaktär, på så vis att diskurser utgör de lösa nätverk genom vilka problematiseringar och lösningar på olika platser hänger samman. Genom gemensamma vokabulärer, teorier och förklaringar kan lösa och flexibla nätverk av styrning produceras i tid och rum (Miller & Rose 2008:34f).

Vi sällar oss till Tania Murray Li's (2007:26f) diskussion om att studier av governmentality i många fall tenderar att negligera *det politiska* i analyser av hur styrning arrangeras. Vi menar också att det är i detta sammanhang som statsvetenskapen har viktiga bidrag att komma med i termer av teoretiska och empiriska diskussioner om det för ämnet mest centrala begreppet – politik. I detta sammanhang – att fokusera på det politiska i hur styrning arrangeras – menar vi att begreppsparat *problematization* och *rendering technical* (Murray Li 2007) synliggör de politiska praktiker som är implicerade i governmentality-studier. Den ontologiska utgångspunkten och förståelsen av det politiska som vi utgår ifrån är att vi styrs av problematiseringar snarare än problem, vilket innebär att politiska problem inte betraktas som givna och externa i förhållande till politiska processer, ”problem” skapas i ontologisk mening genom politiska processer av *representation* (Mouffe 2005; Bacchi 1999; Murray Li 2007; Miller & Rose 2008; Brown 2015). Detta innebär inte att det inte finns en rad bekymmersamma omständigheter i världen, men att diskurser och problematiseringar styr hur vi kan begripliggöra dem och prata om dem, och inte minst vad som anses kunna göras åt dem (Bacchi 1999). I denna ontologiska diskussion om politik kan vi skilja mellan politik och det politiska, där politik syftar på etablerade institutioner och praktiker – den arena eller process vi statsvetare vanligtvis studerar – och det politiska som ontologisk kategori, en verklighet som präglas av konflikt och kontingens (Mouffe 2005).

Genom att förstå styrningen av det urbana som governmentality menar vi att en rad frågeställningar aktualiseras: Vilken form av politisk rationalitet producerar det urbana? Vilken uppdelning av rummet förutsätter denna rationalitet? Hur görs politiska processer och problem gripbara och styrbara genom det urbana? Hur görs frågor självklara eller möjliga för politiska interventioner genom olika former av *representationer* av det urbana? I likhet med Wendy Larners diskussioner om governmentality-studier (2000) menar vi att det är viktigt att analyser av det urbana inte reproducerar en hegemonisk och enhetlig samhällsberättelse, utan också synliggör de spänningar och den kontingens som präglar ett sådant arrangemang. Den relationellt producerade in- och utsidan är viktig att uppmärksamma i analyser av hur det urbana arrangeras: Vilka politiska uttryck tar sig det urbana på olika platser? Hur manifesteras det i olika politiska program? Hur konstitueras subjekt inom detta arrangemang? Hur etableras och mobiliseras motstånd?

Avslutning: Statsvetenskapliga studier av det urbana

I juni 2016 besvarar Värmlandstrafiks VD en 16-årig gymnasieelevs insändare med frågor om nedläggning av tågstationer i länet. På gymnasieelevens fråga hur elever runt om i Värmland ska komma till skolan i Karlstad när tågstationer läggs ner (VF, 2016-06-14) svarar Värmlandstrafiks VD:

Jag vet inte Hannes, för det bestämmer du nämligen själv. Samhället har tillsammans med föräldrarna ansvar för att grundskoleelever kommer till skolan. Därefter betraktas man som vuxen och förväntas förhålla sig till det serviceutbud som finns. Den situationen är inte unik, den delar du med hundratals andra i Värmland. När jag var i din ålder hade jag redan flyttat sex mil för att få möjlighet att gå i gymnasieskolan. Jag flyttade aldrig tillbaka, jag funderade i stället på var jag bäst kunde möta framtiden (VF, 2016-06-16).

Avsikten med den här artikeln är att bidra till en diskussion om statsvetenskaplig forskning om urban politik i Sverige. Vår huvudsakliga poäng är att när det urbana studeras och förstås som någonting mer än enbart staden går det att synliggöra den politik, makt och styrning som berättelsen om den naturliga urbaniseringen vilar på. Diskussionen som förs mellan VD:n och 16-åringen exemplifierar hur det urbana präglar en politisk debatt om samhälle, skola och kollektivtrafik. I dialogen berörs, förutom sakfrågan, förståelser om rättigheter och skyldigheter, framsteg och framtid, om olika geografiska förutsättningar samt om mobilitet och identitet där ett urbant tolkningsföreträde och en nyliberal styrningsrationalitet är framträdande. Det är här vi ser att statsvetenskapliga analyser av politik, makt, styrning, demokrati och medborgarskap kan göra sina mest värdefulla bidrag till fältet. I det följande tecknas därför tre angelägna forskningsuppslag om urban politik i Sverige.

DET URBANAS KONSTITUERANDE RELATIONER

Det första uppslaget handlar om att studera hur det urbana reproduceras och rekonstrueras som arrangemang och tar sig uttryck inom en rad politikområden så som regional tillväxtpolitik, forsknings- och innovationspolitik, bostadspolitik och kulturpolitik. Regionalpolitiken har genomgått en radikal förändring sedan 1990-talet, från en centraliserad, omfördelande logik till en nyliberal utvecklingslogik där konkurrens, attraktivitet, innovativitet och entreprenörskap har blivit synonymt med utveckling (Säll 2014; Öjehag-Pettersson, 2015; Mitander 2015). Inbäddad i den nyliberala diskursen om regional politik finns det urbanas rationalitet närvarande, där den 'kreativa staden' betraktas som navet för utveckling, där idéer om institutionell täthet och konkurrenskraft operationaliseras i termer av "kluster" och innovationssystem" och där

mätningar av populationsdensitet i termer av entreprenörskap, talang och kreativ klass blir styrande teknologier.

Logiken legitimerar inte bara ett urbant tolkningsföreträde med argument om regionala och nationella 'trickle down' och spridningseffekter – går det bra för staden så går det bra för resten av landet – utan producerar även ett förhållande där icke-urbana områden måste stå tillbaka för (stads)regioners överlevnad. När attraktivitet och kreativitet fungerar som utvecklingsdrivande logiker får det konsekvenser för vilka åtgärder och satsningar som prioriteras inom politiken. Därför ser vi det som en viktig forskningsuppgift att studera hur politiska initiativ internationellt, nationellt och lokalt reproducerar och utmanar det urbana, dess in- och utsidor, genom makt och motstånd. Vi ser det som en central uppgift att ställa forskningsfrågor om hur föreställningar om det urbana konstitueras och reproduceras i olika sammanhang och vilka de materiella och levda effekterna av detta blir i olika kontexter.

DET URBANAS CIRKULATION

Det andra forskningsuppslaget har en mer metodologisk inriktning och handlar om hur föreställningar om det urbana reproduceras i globala policymodeller, hur dessa sprids, blir mobila och fäster in i olika lokala kontexter. Vi menar då att det blir viktigt att undersöka hur globala policyidéer som innovationssystem, kluster och kreativ ekonomi cirkulerar och sprids genom kroppar (så som konsulter, tjänstemän och politiker), praktiker (så som konferenser och ceremonier) och särskilda teknologier för styrning (så som benchmarking, rankingar och index). En central aspekt av forskningen om policymobilitet, till exempel i relation till den angränsande statsvetenskapliga forskningen om policy transfer, är att globala rörliga policies förstås och analyseras i termer av arrangemang (Säll 2014).

Vidare blir det i studiet av sådana cirkulerande, mobila policies viktigt att belysa *hur* det urbana artikuleras och arrangeras i mötet med lokala kontexter och *hur* dessa möten skapar både variation och viss beständighet över tid och rum. Runt den här formen av policymobilitet har de senaste åren en ny forskningsfront börjat växa fram där exempelvis Peck och Theodore (2015) talar om *fast policy* och fokuserar på hur de globala policymodellerna rör sig snabbt mellan kontexter och avlöser varandra (se också Clark *et.al*, 2015). Vi menar att ett statsvetenskapligt perspektiv som understryker betydelsen av makt, politik och styrning på ett tydligare sätt än vad som görs i den nuvarande forskningen om globalt cirkulerande policies skulle bidra till att utveckla den.

STAD, LAND OCH DEN NATURLIGA URBANISERINGEN

Det tredje uppslaget vi vill föra fram handlar om att studera relationen och konfliktytan mellan stad och land på ett nytt sätt genom att belysa det urbana

tolkningsföreträdets betydelse i både urbana och icke-urbana områden. Vilka effekter får det urbana för hur samhällets organisering rationaliseras och problematiseras samt för politiska satsningar och projekt? Hur artikuleras motstånd mot det urbana i såväl städer som på landsbygd? Hur politiseras föreställningar om det urbana och det urbana tolkningsföreträdet?

Vår utgångspunkt är att den konstituerande in- och utsidan av det urbana också bör studeras som en potentiellt politisk konfliktlinje som artikuleras i olika sammanhang. När till exempel vargfrågan politiseras står någonting mer än rovdjurspolitik på spel. När skolor, livsmedelsbutiker, vårdcentraler och kollektivtrafik läggs ner med hänvisning till bristande befolkningsunderlag så står också ofta mer än sakfrågan på spel. Frågorna debatteras på ett sätt som uttrycker att föreställningar om ett urbant tolkningsföreträde utmanas, samtidigt som det icke urbana blir föremål för meningskamp. När stadens parkbänkar designas för att hålla hemlösa borta från centrum genom att det inte går att sova på dem innebär det samtidigt en särskild artikulation av det urbana. När protester utbryter mot utformningen av samma parkbänkar utmanas också föreställningen om det urbanas relation till exempelvis bilder av den attraktiva staden och frågor om inkludering och exkludering.

De korta uppslag vi presenterat ovan är både överlappande och på inga sätt uttömmande. Vår förhoppning är att de kan fungera som inspiration för en fortsatt diskussion om vikten av att studera det urbana rummets in- och utsidor inom svensk statsvetenskap.

Litteratur

- Acuto, Michele & Simon Curtis, 2014. *Reassembling International Theory: Assemblage Thinking and International Relations*. Houndsmill, Basingstoke, Hampshire; New York, NY: Palgrave Pivot.
- Agnew, John, 1994. "The Territorial Trap: The Geographical Assumptions of International Relations Theory", *Review of International Political Economy* 1 (1): 53–80.
- Allen, John, 2011. "Powerful Assemblages?", *Area* 43 (2): 154–157.
- Allen, John & Allan Cochrane, 2007. "Beyond the Territorial Fix: Regional Assemblages, Politics and Power", *Regional Studies* 41 (9): 1161–1175.
- Allen, John & Allan Cochrane, 2010. "Assemblages of State Power: Topological Shifts in the Organization of Government and Politics", *Antipode* 42 (5): 1071–1089.
- Alnebratt, Kerstin & Malin Rönnblom, 2016. *Feminism som byråkrati: Jämställdhetsintegrering som strategi*. Stockholm: Leopard.
- Appadurai, Arjun, 1996. *Modernity At Large: Cultural Dimensions of Globalization*. 1 edition. Minneapolis, Minn: University of Minnesota Press.
- Bacchi, Carol Lee, 1999. *Women, Policy and Politics: The Construction of Policy Problems*. London: SAGE.
- Beck, Ulrich, 1992. *Risk Society: Towards a New Modernity*. 1 edition. London: SAGE.

- Brenner, Neil, 2004. *New State Spaces: Urban Governance and the Rescaling of Statehood*. Oxford: Oxford University Press.
- Brown, Wendy, 2015. *Undoing the Demos: Neoliberalism's Stealth Revolution*. New York: Zone Books.
- Burchell, Graham, Colin Gordon & Peter Miller (eds), 1991. *The Foucault Effect: Studies in Governmentality*. 1 edition. Chicago: University of Chicago Press.
- Butler, Judith, 2006. *Precarious Life: The Powers of Mourning and Violence*. Reprint edition. London: Verso.
- Callon, Michel (ed.), 1998. *Laws of the Markets*. 1 edition. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Clarke, John, Dave Bainton, Noémi Lendvai & Paul Stubbs, 2015. *Making Policy Move: Towards a Politics of Translation and Assemblage*. Policy Press.
- Dahlstedt, Magnus & Fredrik Hertzberg. 2011. "Den entreprenörskapande skolan: Styrning, subjektskapande och entreprenörskapspedagogik", *Pedagogisk forskning i Sverige* 16 (3): 180.
- Dean, Mitchell, 2010. *Governmentality: Power and Rule in Modern Society*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- DeLanda, Manuel, 2000. *A Thousand Years of Nonlinear History*. New York: The MIT Press.
- DeLanda, Manuel, 2006. *A New Philosophy of Society: Assemblage Theory and Social Complexity*. Annotated edition. London: Bloomsbury Academic.
- Delaney, David, 2005. *Territory: A Short Introduction*. Short Introductions to Geography. Malden, MA: Blackwell.
- Deleuze, Gilles & Félix Guattari, 2004. *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*. London: Continuum.
- Deleuze, Gilles & Felix Guattari, 2009. *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia*. New York: Penguin Classics.
- Edling, Jan, 2013. "Tillväxtens regionala logik", i Fredrik Rakar & Pontus Tallberg (red.), *Behövs regioner?* Stockholm: Reglab i samarbete med Sverige kommuner och landsting.
- Elden, Stuart, 2005. "Missing the Point: Globalization, Deterritorialization and the Space of the World", *Transactions of the Institute of British Geographers* 30 (1): 8–19.
- Elden, Stuart, 2010. "Thinking Territory Historically", *Geopolitics* 15 (4): 757–761.
- Giddens, Anthony, 1990. *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity in association with Blackwell.
- Harvey, David, 1990. *The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change*. Oxford: Blackwell.
- Harvey, David, 2009. *Den globala kapitalismens rum : På väg mot en teori om ojämn geografisk utveckling*. Hägersten: Tankekraft.
- Hooghe, Liesbet & Gary Marks, 2001. *Multi-Level Governance and European Integration*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Publishers.
- Howarth, David R. R., 2013. *Poststructuralism and After: Structure, Subjectivity and Power*. New York: Palgrave Macmillan.
- Jessop, Bob, 2016. "Territory, Politics, Governance and Multispatial Metagovernance", *Territory, Politics, Governance* 4 (1): 8–32.
- Jones, Martin, 2009. "Phase Space: Geography, Relational Thinking, and beyond", *Progress in Human Geography* 33 (4): 487–506.

- Larner, Wendy, 2000. "Neo-Liberalism: Policy, Ideology, Governmentality", *Studies in Political Economy* 63.
- Larner, Wendy & William Walters, 2002. "The Political Rationality of 'new Regionalism': Toward a Genealogy of the Region", *Theory and Society* 31 (3): 391–432.
- Latour, Bruno, 1987. *Science in Action: How to Follow Scientists and Engineers through Society*. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press.
- Latour, Bruno, 2005. *Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Lauri, Marcus, 2016. *Narratives of Governing: Rationalization, Responsibility and Resistance in Social Work*. Umeå: Umeå University.
- Law, John & Annemarie Mol, 2002. *Complexities: Social Studies of Knowledge Practices*. Duke University Press.
- Lefebvre, Henri, 1991. *The Production of Space*. Malden, Mass.: Blackwell.
- Legg, Stephen, 2009. "Of Scales, Networks and Assemblages: The League of Nations Apparatus and the Scalar Sovereignty of the Government of India", *Transactions of the Institute of British Geographers* 34 (2): 234–253.
- Legg, Stephen, 2011. "Assemblage/apparatus: Using Deleuze and Foucault", *Area* 43 (2): 128–133.
- Lorey, Isabell, 2015. *State of Insecurity: Government of the Precarious*. Translated by Aileen Derieg. Reprint edition. London: Verso.
- Marks, Gary, 1992. "Structural Policy in the European Community", in Alberta M. Sbragia (ed.), *Euro-Politics: Institutions and Policymaking in the New European Community*. Washington, D.C.: Brookings Institution.
- Marston, Sallie A., 2000. "The Social Construction of Scale", *Progress in Human Geography* 24 (2): 219–242.
- Marston, Sallie A, John Paul Jones & Keith Woodward, 2005. "Human Geography without Scale", *Transactions of the Institute of British Geographers* 30 (4): 416–432.
- Massey, Doreen, 1994. *Space, Place and Gender*. Oxford: Polity Press.
- Massey, Doreen, 2005. *For Space*. SAGE Publications Ltd.
- McCann, Eugene & Kevin Ward, 2012. "Assembling Urbanism: Following Policies and 'studying Through' the Sites and Situations of Policy Making", *Environment and Planning A* 44 (1): 42–51.
- Miller, Peter & Nikolas Rose, 2008. *Governing the Present: Administering Economic, Social and Personal Life*. Cambridge: Polity.
- Mitander, Tomas, 2015. *Regio Ex Machina: Om det regionala medborgarskapets villkor*. Karlstad: Karlstads universitet.
- Mitander, Tomas, Line Säll & Andreas Öjehag-Pettersson (red.), 2013. *Det regionala samhällsbyggandets praktiker. Tiden, makten, rummet*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Mouffe, Chantal, 2005. *On the Political*. London: Routledge.
- Murdoch, Jonathan, 2006. *Post-Structuralist Geography: A Guide to Relational Space*. London: SAGE.
- Murray Li, Tania, 2007. *The Will to Improve: Governmentality, Development, and the Practice of Politics*. Durham: Duke University Press Books.
- Ong, Aihwa, 2006. *Neoliberalism as Exception: Mutations in Citizenship and Sovereignty*. Duke University Press.

- Ong, Aihwa & Stephen J. Collier (eds), 2005. *Global Assemblages: Technology, Politics, and Ethics as Anthropological Problems*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Peck, Jamie, 2005. "Struggling with the Creative Class", *International Journal of Urban and Regional Research* 29 (4): 740–770.
- Peck, Jamie & Nik Theodore, 2015. *Fast Policy: Experimental Statecraft at the Thresholds of Neoliberalism*. Minneapolis: Univ. of Minnesota Press.
- Rönblom, Malin, 2002. *Ett eget rum? Kvinnors organisering möter etablerad politik*. Umeå: Umeå universitet.
- Rönblom, Malin, 2013. "Studier av makt och politik: Regionalt samhällsbyggande som empirisk utgångspunkt", i Mitander, Tomas, Line Säll & Andreas Öjehag-Pettersson (red.), *Det regionala samhällsbyggandets praktiker: Tiden, makten, rummet*. Göteborg: Daidalos Förlag.
- Rönblom, Malin, 2014. *Ett urbant tolkningsföreträde? En studie av hur landsbygd skapas i nationell policy*. Jordbruksverket.
- Rose, Nikolas, 1999. *Powers of Freedom: Reframing Political Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ruggie, John Gerard, 1993. "Territoriality and Beyond: Problematizing Modernity in International Relations", *International Organization* 47 (01): 139–174.
- Säll, Line, 2011. *Kluster som teori och politik: Om den regionala tillväxtpolitikens diskursiva praktiker*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Säll, Line, 2012. *Clusters as Theory and Politics: The Discursive Practices of Regional Growth Policy*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Säll, Line, 2014. *Regionalpolitikens diskursiva grunder och gränser : Om politik, makt och kunskap i det regionala samhällsbyggandet*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Sassen, Saskia, 2006. *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages*. Updated. Princeton University Press.
- Sassen, Saskia, 2014. *Expulsions: Brutality and Complexity in the Global Economy*. Cambridge, Massachusetts: Belknap Press.
- Schlingmann, Per & Kjell A. Nordström. 2014. *Urban express: 15 urbana lagar som hjälper dig att navigera i den nya värld som tas över av kvinnor och städer*. Stockholm: Forum.
- Soja, Edward W, 1971. *The Political Organization of Space*. Resource Paper / Association of American Geographers. Commission on College Geography, 0066-9369 ; 8. Washington.
- Soja, Edward W, 1989. *Postmodern Geographies: The Reassertion of Space in Critical Social Theory*. London: Verso.
- Srnicek, Nick, 2014. "Cognitive Assemblages and the Production of Knowledge", in *Reassembling International Theory: Assemblage Thinking and International Relations*. New York: Palgrave Pivot.
- Storey, David, 2012. *Territories: The Claiming of Space*. London: Routledge.
- Strandsbjerg, Jeppe, 2010. *Territory, Globalization and International Relations: The Cartographic Reality of Space*. New York: Palgrave Macmillan.
- Taylor, Peter J., 2004. "Metageographical Moments: A Geohistorical Interpretation of Embedded Statism and Globalization", in Mary Ann Tétreault, Robert A. Denemark, Kenneth P. Thomas & Kurt Burch (eds), *Rethinking Global Political Economy: Emerging Issues Unfolding Oddyseys*, The Routledge/RIPE Studies in Global Political Economy 11. London: Routledge.

- Tesfahuney, Mekonnen & Magnus Dahlstedt, 2008. "Tärningen är kastad! Entreprenörism, kasinosamhället och postpolitikens moral", i Mekonnen Tesfahuney & Magnus Dahlstedt (red.), *Den bästa av världar? Beträktelser över en postpolitisk samtid*. Tankekraft.
- Thrift, Nigel, 1996. *Spatial Formations*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Tollin, Katharina, 2011. *Sida vid sida: En studie av jämställdhetspolitikens genealogi 1971-2006*. Stockholm: Atlas.
- Värmlands Folkblad (VF), 2016a. "Hur ska vi komma till skolan?", 2016-06-14.
- Värmlands Folkblad (VF), 2016b. "Samhället tar inte ansvar för var människor bor", 2016-06-16.
- Weber, Max, 1994. *Weber: Political Writings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Öjehag-Pettersson, Andreas, 2015. *Space Craft: Globalization and Governmentality in Regional Development*. Karlstad: Karlstad University Press.